

Конспект уроку № 221

Українська поезія. Григорій Сковорода «De libertate»



Link to audio: ukrainianlessons.com/episode221



Вступ

Привіт-привіт! Це Анна і **нарешті** новий епізод подкасту «Уроки української». Давно не **чулися**!

Так, нам довелося взяти невеличку **перерву** якраз **посередині** подкасту, сезону 6. На це були різні причини: як особисті, так і робочі.

По-перше, після серії «Про Крим» я вирішила підготувати для вас щось **новеньке** і цікавеньке — це буде нова серія на подкасті (я думаю, ви вже здогадалися з назви цього епізоду) — це українська **поезія**.

А по-друге, я була досить **зайнята** новим проектом на «Ukrainian Lessons». Зараз ми активно працюємо над створенням нової книги. Це дуже великий проект, над яким ми працюємо вже кілька років. І зараз я сподіваюся, що він уже на **завершальних** стадіях. Це буде щось особливе. Я думала, що це буде **простіше** зробити насправді, але в результаті ми вже давно над цим працюємо й у нас виходить така книга на 600 сторінок.

Там буде багато-багато корисної граматичної інформації, і сподіваюся, скоро на подкасті я зможу більше розказати про цей проект. А зараз просто у мене **досить** інтенсивний період роботи над книгою.

Тому я взяла невеличку перерву посередині подкасту. Сподіваюся, ви не дуже сумували.

А повертаюся я з новим проектом — новою серією «Українська поезія».

Я завжди хотіла більше вам розповідати на подкасті про українську літературу, але не могла досить чітко зрозуміти, як

нарешті — finally
чутися — to hear (from each other)

перерва — break (*noun*)
посередині — in the middle

новенький — new (*diminutive*)
здогадуватися, здогадатися — to guess (*imperfective, perfective*)
поезія — poetry
зайнятий — busy

завершальний — final
простіший — simpler

досить — quite, enough



краще це зробити, бо все-таки література — це дуже-дуже багато різноманітних **творів**, письменників. І читати **уривки** літератури може бути занадто **тяжко**, вибрати їх і зрозуміти для вас.

Але поезія — це дуже особливий аспект української літератури і культури. Українська поезія — це не просто **вірші** про кохання, про природу, не просто Тарас Шевченко — це величезна кількість талановитих поетів, які настільки **досконало володіють** українською мовою, що можуть будувати з української мови такі прекрасні **рядки**, чудові вірші, які до того ж мають важливі теми, які **відгукуються** у багатьох українців.

Тому, як на мене, поезія — це чудова така **площина**, у яку ми зможемо з вами **зануритися**, щоб, по-перше, **відчутти красу** української мови у її найкращій **формі**, у поетичній формі.

По-друге, саме у такій **римованій** формі віршів ви зможете краще запам'ятовувати тексти й, можливо, навіть вивчати деякі вірші **напам'ять**, щоб здивувати своїх українських друзів.

І по-третє, або найважливіше — це те, що ми будемо аналізувати ідеї поезій, і ці ідеї будуть перегукуватися з певними **цінностями** українців.

Я постаралась вибрати для вас вірші, які ми будемо з вами читати й аналізувати, які мають різні теми, які важливі для української **ментальності**, для того, щоб зрозуміти краще українську історію й українську людину.

Ви побачите це сьогодні на прикладі вірша Григорія Сковороди «De libertate». Там буде досить очевидна цінність, це цінність — свобода.

І далі, в наступних епізодах, я буду вам пропонувати інші важливі цінності для українців, які **розкриті** в певній поезії.

Також у нас трошки зміниться структура епізодів у цій серії. Спочатку у вступі я дам вам трохи інформації про автора вірша, про історію написання: коли він був написаний, у яких **умовах**.

Далі, у нас більше не буде питань-відповідей, але буде більший словничок з важливими словами для **розуміння** поезій. Ви можете, знову ж таки, ці слова **повторювати** за мною, **записувати** їх. Їх також ми додамо, звичайно, в конспект уроку.

Далі, я прочитаю для вас вірш, ви його послухаете, і потім ми будемо детально **розбирати** та аналізувати вірш на різних рівнях (це і мовний рівень, тобто слова, цікаві моменти з граматики, фразеологізми).

А далі ми поговоримо про **тематику** поезії, про її ідею, сенс і як

твір — writing, work
урівок — excerpt
тяжко — hard, difficult

вірш — poem

досконало — perfectly
володіти — 1) to own; 2) to speak (a language) (*imperfective*)
рядок — line (in a poem)
відгукуватися, відгукнутися = **перегукуватися** — to echo (*imperfective, perfective*)
площина — surface
занурюватися, зануритися — to dive (*imperfective, perfective*)
відчувати, відчутти — to feel (*imperfective, perfective*)
краса — beauty
форма — form
римований — rhymed
напам'ять — by heart
цінність — value

ментальність — mentality

розкритий — revealed, exposed

умова — condition

розуміння — understanding
повторювати, повторити — to repeat (*imperfective, perfective*)
записувати, записати — to write down (*imperfective, perfective*)
розбирати, розібрати — to analyze (*imperfective, perfective*)

тематика — theme



ми можемо його інтерпретувати у зв'язку з **певними** цінностями українців.

Далі, після цього я пропоную вам повторити цей вірш зі мною, тобто прочитати його разом зі мною. Я буду читати один рядок, а ви будете повторювати його. Таким чином ви зможете попрактикувати свою **вимову** і ще раз повторити нові слова (навіть, можливо, вивчити вірш напам'ять).

Я буду вибирати для вас невеличкі, **коротенькі** вірші, які є важливими для української культури. Тобто це часто будуть дуже відомі вірші, які знають багато українців, які вивчають діти в школі, щоб ви могли їх використовувати, можливо, у своїх **розмовах** чи навіть створювати **меми**, або просто розуміти контекст, коли українці згадують щось про Сковороду чи, наприклад, «Contra spem spero!» **Лесі Українки**.

Тому, як на мене, це буде така цікава, **багатофункціональна** серія епізодів. Сподіваюся, вам сподобається!

Я планую десять епізодів, хоча було важко вибрати 10 віршів. У мене зараз їх є більше в списку, я ще буду вибирати. Але я думаю, я оберу десять, і також **наприкінці** кожного епізоду я буду вам **радити** інші вірші цього автора, які ви можете почитати й давати вам посилання на них.

Як вам така ідея? Сподіваюся, **вийде** щось непогане. І нарешті починаємо цей епізод про Григорія Сковороду та його вірш «De libertate».

Григорій Сковорода — це **найвидатніший** український **філософ**. Його називаємо **мандрівний** філософ, оскільки він не сидів на одному місці, а мандрував, подорожував.

Він жив у XVIII столітті, і насправді повна історія про Сковороду є в [епізоді №155](#). Ви можете його послухати або **переслухати**, щоб дізнатися більше про Григорія Сковороду.

Загалом ідея в тому, що Григорій Сковорода писав філософські твори, **байки**, а також вірші та інші твори, які часто мають певне **повчання**, певну філософську ідею.

Він був дуже розумним, навчався в **Києво-Могилянській академії**, як і я, але вирішив не робити великої кар'єри, а жити просто — подорожувати, працювати вчителем і **розмірковувати** про життя.

Він бачив сенс у простому житті й, зокрема, у такій важливій цінності, як свобода. І сьогоднішній вірш, власне — це його **маніфест** свободі. Він надзвичайно перегукується з українцями у будь-які часи.

пéвний — certain

вимóва — pronunciation

коротéнький — short (*diminutive*)

розмóва — conversation

мем — meme

Лéся Украї́нка — Lesia Ukrainka
(Ukrainian poet)

багатофункціoна́льний — multifunctional

напри́кінці — at the end

ра́дити, порáдити — to advise
(*imperfective, perfective*)

вийти — to result (*perfective*)

найвидатні́ший — the most outstanding

філoсо́ф — philosopher

мандрі́вний — traveling (*adjective*)

переслу́хати — to relisten (*perfective*)

ба́йка — fable

повча́ння — exhortation

Ки́єво-Могиля́нська акаде́мія —
Kyiv-Mohyla academy

розмірко́вувати — to think,
to reflect (*imperfective*)

маніфе́ст — manifesto



Конспект уроку №221

Українська поезія. Григорій Сковорода «De libertate»

Вірш «De libertate» (з латини «Про свободу») був написаний у 1757 році.

Важливо, що він був написаний **староукраїнською** мовою, яку зараз досить важко зрозуміти і прочитати, тому у школі ми вивчаємо Сковороду в перекладі на **сучасну** українську мову. Сьогодні я прочитаю вам цей вірш у перекладі Валерія Шевчука.

латина — Latin

староукраїнський — Old Ukrainian

сучасний — modern



Словничок

свобода = воля = вольність	freedom
добро	good (<i>noun</i>)
золото, злото (old)	gold (<i>noun</i>)
золотий, злотий (old)	golden
болото	swamp, mud
дурень, дурні	fool, fools
пошитися в дурні	to let yourself be deceived, to be perceived as stupid
лишитися = залишитися	to stay
навіки = назавжди	forever
отець	father (<i>old</i>), father in the church



 Вірш

Григорій Сковорода

De libertate*

Що є **свобода**? **Добро** в ній яке?
Кажуть, неначе воно **золотєє**?
Ні ж бо, не злотне: зрівнявши все **злото**,
Проти свободи воно лиш **болото**.

О, якби **в дурні** мені не **пошитись**,
Щоб без свободи не міг я **лишитись**.
Слава **навіки** буде з тобою,
Вольності отче, Богдане-герою!

(Переклад Валерія Шевчука)

*«Про свободу» (з латини)

Григорій Сковорода «De libertate»

Отже, хоча ви почули цей вірш у перекладі на сучасну українську мову, тут все одно є деякі застарілі слова, або, точніше, **застарілі** форми слів.

застарілий — outdated

«Добро в ній якеє?» замість «добро в ній яке?»; «кажуть, неначе воно золотее» замість «кажуть, неначе воно золоте». «Злото» замість «золото», «злотне» замість «золоте».

Насправді **перекладач** тут зробив чудову роботу, щоб вірш звучав, з одного боку, зрозуміло, а з іншого — з **відтінком** старої мови. Тобто відчувається, що цей вірш був написаний давно.

перекладач — translator
відтінок — shade

Отже, перший рядок: «*Що є свобода? Добро в ній якеє?*», — так само ми б сказали краще: «Що таке свобода?» або «Чим є свобода?»

Але тут більш поетично: «*Що є свобода?*» Тобто це граматично неправильне речення, але воно поетичне.

Далі: «*Добро в ній якеє? Кажуть, неначе воно золотее?*» Тобто «кажуть, **ніби**» або «кажуть, що свобода є золотою?»

ніби = неначе — as if

«*Ні ж бо, не злотне*». «*Ні ж бо*» — тут є аж дві **підсилювальні частки**. Тобто ось ці маленькі слова — «ж» і «бо» — вони нічого не означають, просто підсилюють слово «ні». «Ні ж бо», «ні ж бо».

підсилювальна частка — intensifying particle

«*Не злотне: зрівнявши все злото, проти свободи воно лиш болото*».

«*Зрівнявши все злото*» — це **дісприслівниковий зворот** — «зрівнявши».

дісприслівниковий зворот —
adverbial participle phrase

Тобто якщо **зрівняти**, або порівняти, золото, то проти свободи, тобто порівняно із свободою, проти свободи золото — це болото. Тобто нічого, воно зовсім не цінне. Золото, як болото («gold is like mud comparing to freedom»).

зрівняти = порівняти — to compare
(perfective)

Ще раз прочитаю вам першу **строфу**:

строфа — strophe

Що є свобода? Добро в ній якеє?

Кажуть, неначе воно золотее?

Ні ж бо, не злотне: зрівнявши все злото,

Проти свободи воно лиш болото.

Тепер друга строфа: «*О, якби в дурні мені не пошитись*».

«Пошитися в дурні» — це такий гарний і дуже типовий навіть



зараз **фразеологізм**, який означає, що вас обманули. Тобто ви пошилися у дурні, вам неприємно, бо ви почуваете себе дурним, вас обманули.

Для Сковороди залишитись або лишитись без свободи — це як пошитись у дурні. Він не хоче пошитись у дурні і лишитись без свободи. «О, якби в дурні мені не пошитись, щоб без свободи не міг я лишитись».

І далі: «Слава навіки буде з тобою. Вольності отче, Богдане-герою».

«Слава буде навіки». Віки — це всі часи, роки — віки. Тобто навіки — це назавжди. «Слава буде назавжди».

І далі Сковорода **звертається у кличному відмінку** до Богдана, **Богдана Хмельницького**: «Вольності отче, Богдане-герою».

Отець — кличний «отче». Богдан — кличний «Богдане». І герой — кличний «герою». Це кличний відмінок. «Вольності отче, Богдане-герою».

Він називає Богдана «отець вольності». Якщо перекласти простою мовою, це батько свободи. Отець вольності.

О, якби в дурні мені не пошитись,

Щоб без свободи не міг я лишитись.

Слава навіки буде з тобою,

Вольності отче, Богдане-герою!

Отже, очевидно, що в центрі поезії «De libertate» свобода, воля, вольність — одна з центральних цінностей українців.

У багатьох віршах, піснях, літературі українці говорять про ось цю цінність свободи, яка особливо важлива для нас, українців, **оскільки** у нас її часто **забирали** — свободу країни, свободу людини...

Для українців це найбільше **горе** — не мати свободи, не мати своєї землі, не мати вибору. Тому ця цінність настільки критично важлива, що вона набагато важливіша за золото, за будь-які **матеріальні** речі.

«Зрівнявши все злото, проти свободи воно лиш болото», — ці слова знають багато українців, оскільки цей вірш вивчають у школі.

Мені завжди подобалось, **наскільки** цей **давній** вірш з XVIII століття в такій зовсім **лаконічній**, короткій формі передає

фразеологізм — idiom

звертатися, звернутися — to address (imperfective, perfective)

кличний відмінок — vocative case

Богдан Хмельницький — Bohdan Khmelnytskyi (hetman of the Zaporozhian Host, military commander of Ukrainian Cossacks)

оскільки — because, since

забирати, забрати — to take away (imperfective, perfective)

горе — sorrow

матеріальний — material

наскільки — to what extent

давній — old, ancient

лаконічний — concise



цінність, яка відгукується у кожному українці — свободу.

Прочитавши цей вірш, дивишся на життя у перспективі щодо того, що важливіше для тебе: свобода чи золото (**достаток**).

Звичайно, свободу тут можна інтерпретувати на різних рівнях. Це свобода України як держави, свобода людини, свобода **пересування**.

У ті часи це було особливо актуально — у XVIII столітті в Україні дуже розвиненим було **кріпацтво**, тобто багато людей були фактично **рабами**, **кріпаками**, вони працювали на **панів**.

І Сковорода якраз, **напевно**, цінував свою свободу, якщо порівнювати з багатьма людьми в ті часи, які не мали такої волі, не мали свободи пересування, свободи вибору, тоді як Григорію Сковороді **вдалося** зберегти свою свободу.

Він мав можливість навчатися, подорожувати, робити те, що хоче: працювати, не працювати... І можемо побачити, що він високо **цінував** і розумів цю свою можливість — бути вільним у такі складні часи.

І наприкінці вірша дещо **несподівано** Сковорода згадує Богдана: «*Слава навіки буде з тобою, Вольності отче, Богдане-герою*», — це Богдан Хмельницький, який у попередньому столітті, у XVII столітті, **боровся** за свободу українців від **Речі Посполитої**.

Богдан Хмельницький **очолив** військо козаків у **Національно-визвольній війні**, й разом вони **відвоювали** величезну територію для українців, включно з Києвом.

На жаль, Богдан Хмельницький — це також неоднозначна особистість в історії, бо в певний момент йому довелося **укласти союз** із **Московським царством**. За цей вибір його дещо **критикують** в історії, хоча, мабуть, він не міг тоді ще знати, що не можна укласти союз з Москвою ніколи і **нізащо**.

На жаль, в результаті, пізніше Україна стала частиною Російської імперії й, знову ж таки, **втратила** цю **бажану** свободу.

Але все одно Богдан Хмельницький — дуже важлива особистість в українській історії для боротьби за свободу; він є символом **козацького руху** і великим **гетьманом** України.

Ми бачимо, що Сковорода **поважав** Богдана Хмельницького і **згадав** його у своєму вірші як батька свободи і як героя: «*Слава навіки буде з тобою, Вольності отче, Богдане-герою*».

А зараз слухайте і повторюйте! Пропоную вам попрактикувати свою вимову і спробувати вивчити цей вірш напам'ять. Повторюйте за мною. Готові?

достáток — prosperity

пересува́ння — movement

кріпа́цтво — serfdom

раб — slave

кріпа́к — serf

пан — landlord, landowner

напе́вно — surely

вдава́тися — to manage (*imperfective*)

цінува́ти — to value (*imperfective*)

несподі́вано — unexpectedly

боро́тися — to fight (*imperfective*)

Річ Поспо́літа — Polish-Lithuanian Commonwealth

очо́лювати, очо́лити — to lead (*imperfective, perfective*)

Націона́льно-визво́льна війна́ — Khmelnytskyi Uprising (1648-1657)

відво́йовувати, відвоюва́ти — to reclaim (*imperfective, perfective*)

уклада́ти — to form, to conclude (*imperfective*)

сою́з — alliance

Моско́вське ца́рство — Tsardom of Muscovy

критикува́ти — to criticize (*imperfective*)

ніза́що — under no circumstances

втрача́ти, втра́тити — to lose (*imperfective, perfective*)

бажа́ний — desired

коза́цький — Cossack (*adjective*)

ге́тьман — hetman

(Cossack military commander)

поважа́ти — to respect (*imperfective*)

зга́дувати, згада́ти — to mention (*imperfective, perfective*)

Словничок (з прикладами)

свобода = воля = вольність • Свобода, воля, вольність — одна з центральних цінностей українців. • Вірш Сковороди — це його маніфест свободи. • Поет називає Богдана Хмельницького «отцем вольності» — «батьком свободи».	freedom, liberty • Freedom is one of the central values of Ukrainians. • Skovoroda's poem is his manifesto of freedom. • The poet calls Bohdan Khmelnytskyi «the father of freedom» — «the father of freedom».
добро • Що є свобода? Добро в ній яке? • Ми прагнемо перемоги добра над злом.	good (noun) • What is freedom? What is the good in it? • We want the victory of good over evil.
золото, злото (old) • Ні ж бо, не злотно: зрівнявши все злото, проти свободи воно лиш болото. • Українці говорять про свободу, що вона набагато важливіша за золото.	gold (noun) • No, it is not golden: comparing all the gold, against our freedom, it's just a swamp. • Ukrainians say about freedom that it is much more important than gold.
золотий, злотий (old) • Що є свобода? Добро в ній яке? Кажуть, неначе воно золотее? • Валюта забезпечена золотими резервами.	golden, gold (adjective) • What is liberty? What is the good in it? Some people say it looks like it's gold? • The currency is backed by gold reserves.
болото • Зрівнявши все злото, проти свободи воно лиш болото. • Історичний артефакт знайшли у болоті.	swamp, mud • Comparing all the gold, against our freedom, it's just a swamp. • A historical artifact was found in a swamp.
дурень, дурні • Довести ж дурневі, що він дурень — марна справа. • Таких людей назвали квітневими дурнями і намагалися розіграти.	fool, fools • Proving to a fool that he is a fool is a futile task. • Such people were called April fools whom they tried to prank.

пошітися в дурні • О, якби в дурні мені не пошітись... • Орендарі зрозуміли, що пошілися в дурні, лишé на порóзі осéлі, коли не могли відчинити двéрі.	<i>to let yourself be deceived, to be perceived as stupid, to be fooled</i> • <i>Oh, if only I could avoid being fooled...</i> • <i>The tenants realized that they let themselves be deceived only at the threshold of the house when they could not open the door.</i>
лишітися = залишáтися, залиші́тися • Щоб без свободи не міг я лиші́тись. • Як тобі вдається зáвжди залишáтися собою за всіх обста́вин?	<i>to stay, to remain (imperfective, perfective)</i> • <i>So that I could not remain without freedom.</i> • <i>How do you manage to always remain yourself in all circumstances?</i>
наві́ки = наза́вжди • Сла́ва наві́ки (наза́вжди) бу́де з тобою, вольності óтче, Богда́не-геро́ю! • Ми не розлуча́ємось наві́ки (наза́вжди).	<i>forever</i> • <i>Glory will be with you forever, father of freedom, Bohdan the hero!</i> • <i>We are not parting forever.</i>
оте́ць • Сла́ва наві́ки бу́де з тобою, вольності óтче, Богда́не-геро́ю! • Богослужі́ння провели́ свяще́нники Правосла́вної це́ркви Украї́ни оте́ць Васи́ль і оте́ць Андрі́й.	<i>father (old), father in the church</i> • <i>Glory will be with you forever, father of freedom, Bohdan the hero!</i> • <i>The service was conducted by the Orthodox Church of Ukraine priests Father Vasyl and Father Andriy.</i>





Завершення

Наприкінці епізодів із серії «Українська поезія» я буду радити вам ще твори автора, які ви можете **самі** почитати або навіть послухати онлайн. Я буду залишати посилання на сторінці епізоду.

З Григорія Сковороди я хочу порекомендувати вам його байки та **афоризми**. Байки (англійською «fables») — це невеликі **алегоричні** історії; зазвичай вони про тварин і вони мають певну **повчальну** мету для людей.

У Сковороди є ціла **збірка** байок — «Байки Харківські». Вони всі мають **однакову** структуру: спочатку байка, тобто історія про тварин, а потім так звана сила — так Сковорода називає **мораль** байки. Мораль.

У школі ми вивчаємо цікаву байку Сковороди «**Бджола та Шершень**». Ви можете її почитати і навіть послухати онлайн (я залишу [посилання](#)). А також я рекомендую вам коротеньку [байку](#) «**Зозуля та Дрізд**».

Також Сковорода як філософ є автором афоризмів. Наприклад, такі слова: «Не розум від книг, а книги від розуму створились», — це афоризм, тобто як **прислів'я** або **приказка**, але авторський.

Я залишу вам [посилання на сторінку](#), де є багато афоризмів Григорія Сковороди. Усі ці посилання будуть на сторінці епізоду: ukrainialessons.com/episode221.

Також на цій сторінці ви зможете дізнатися, як оформити преміум, щоб отримувати наші **конспекти**. У конспектах уроків про поезію буде повний транскрипт усього, що я казала в епізоді, переклад складних слів у транскрипті, окремо словничок, вірш, а також вправи для практики складних слів і граматики.

Також у вправи ми плануємо додавати **фрагменти** інших віршів або інших творів автора, щоб ви змогли з ними познайомитись.

Більше про те, як отримувати наші конспекти уроків, дізнавайтесь на сторінці епізоду: ukrainialessons.com/episode221.

А **насамкінець** хочу вам сказати: пам'ятайте про цінність свободи і допомагайте українцям у цій складній **боротьбі** за волю. Ви можете зробити це **донатом**, протестом чи **волонтерством**, будь-чим.

На все добре вам і Слава Героям!

самі — by yourselves

афоризм — aphorism
алегоричний — allegoric
повчальний — preachy

збірка — collection
однаковий — same
мораль — morality

бджола — bee
шершень — hornet

зозуля — cuckoo
дрізд — blackbird

прислів'я = **приказка** — proverb

конспект — (lesson) notes

фрагмент — fragment

насамкінець — finally
боротьба — struggle
донат — donation (*colloquial*)
волонтерство — volunteering



 Вправи

1

Прочитавши й послухавши вірш Г. Сковороди «De libertate», спробуйте вставити пропущені слова з пам'яті:

Що є свобода? 1. _____ в ній якеє?

2. _____, неначе воно 3. _____?

Ні ж бо, не злотне: 4. _____ все злото,

Проти свободи воно лиш 5. _____.

О, якби в 6. _____ мені не пошитись,

Щоб без свободи не міг я 7. _____.

Слава 8. _____ буде з тобою,

Вольності 9. _____, 10. Богдане-_____!

2

Опрацюйте таблицю:

Називний відмінок		Клічний відмінок	
-а	Мілена ма́ма	-о	Мілено ма́мо
-я	На́стя зоря́	-е	На́сте зо́ре
-ія, -'я	Ма́рія Да́р'я	-іє -'є	Ма́ріє Да́р'є
-я	<i>Diminutive women's names</i> до́ня Га́ля	-ю	до́ню Га́лю
при́голосний	Степа́н	-е	Степа́не
-к, -ц	коза́к хло́пець оте́ць	-(ч)-е	коза́че хло́пче о́тче
-ик, -ко, -ок	Пе́трик Іва́нко сина́к	(к)-у	Пе́трику Іва́нку си́нку
особливі слова	та́то ба́тько ді́д дя́дько	-у	та́ту ба́тьку ді́ду дя́дьку
-ч, -щ	виклада́ч	-у	виклада́чу
-й, -ь	Андрі́й геро́й Васи́ль	-ю	Андрі́ю геро́ю Васи́лю
-р	ліка́р Ві́ктор	-ю -е	ліка́рю Ві́кторе



Утворіть кличний відмінок від підкреслених слів в іменах відомих українців:

0. Наш батько Тарас Шевченко. → **Батьку Тарасе!**

1. Князь Ярослав Мудрий.

2. Гетьман Юрій Хмельницький.

3. Акторка Марія Заньковецька.

4. Дочка українського народу Леся Українка.

5. Історик Михайло Грушевський.

6. Пан президент Володимир Зеленський.

7. Головнокомандувач Валерій Залужний.

8. Отець Святослав Шевчук.

9. Тенісистка Еліна Світоліна.

10. Герой України Дмитро Коцюбайло (позивний «Да Вінчі»).



3

Складіть з двох частин афоризми Григорія Сковороди:

- | | |
|---|--|
| 1. ____ Скільки зла таїться всередині
за гарною подобою: | А ніж багатий та беззаконний. |
| 2. ____ Любов виникає з любові; | Б чого можеш сам досягти! |
| 3. ____ Без ядра горіх ніщо, | В а добре почати — це наполовину завершити. |
| 4. ____ Краще голий та правдивий, | Г коли він втрачений. |
| 5. ____ Не досить, щоб сяяло світло
денного сонця, | Г чим міцніше її стискає скеля, тим швидше і
прекрасніше здійснюється вона догори. |
| 6. ____ Бери вершину | Д гадюка ховається в траві. |
| 7. ____ Хто добре запалився, той
добре почав, | Е так само як і людина без серця. |
| 8. ____ Тоді лише пізнається цінність часу, | Є коли хочу, щоб мене любили, я сам перший
люблю. |
| 9. ____ Як нерозумно випрошувати те, | Ж коли світло голови твоєї затьмарене. |
| 10. ____ Уподібнюйся пальмі: | З і матимеш середину. |



4

Перекладіть українською мовою:

1. Gold without reason (**розум**) is a swamp (proverb).

2. Oh no, I made a fool of myself — I paid for housing for a month, but it doesn't exist!

3. It is necessary to fight so that our children remain free.

4. The good will definitely win over the evil.

5. We will forever preserve the memory of the heroes fighting for the freedom of Ukraine.





Відповіді на вправи

1

- | | |
|--------------|-------------|
| 1. Добро | 6. дурні |
| 2. Кажуть | 7. лишитись |
| 3. золотее | 8. навіки |
| 4. зрівнявши | 9. отче |
| 5. болото | 10. герою |

2

- | | |
|----------------------|--------------------------------|
| 1. Князю Ярославе! | 6. Пане президенте Володимире! |
| 2. Гетьмане Юрію! | 7. Головнокомандувачу Валерію! |
| 3. Акторко Маріє! | 8. Отче Святославе! |
| 4. Дочко Лесю! | 9. Тенісистко Еліно! |
| 5. Історику Михайле! | 10. Герою Дмитре! |

3

- | | |
|------|-------|
| 1. Д | 6. з |
| 2. Є | 7. в |
| 3. Е | 8. г |
| 4. А | 9. Б |
| 5. Ж | 10. ґ |

4

1. Золото без розуму — болото (прислів'я).
2. О ні, я пошився (пошилася) в дурні — заплатив (заплатила) за житло (помешкання) на місяць, а його не існує!
3. Потрібно (треба) боротися, щоб наші діти залишалися (лишалися) вільними.
4. Добро обов'язково перемає зло.
5. Ми збережемо навіки пам'ять про героїв, які (що) борються за свободу (волю) України.

